

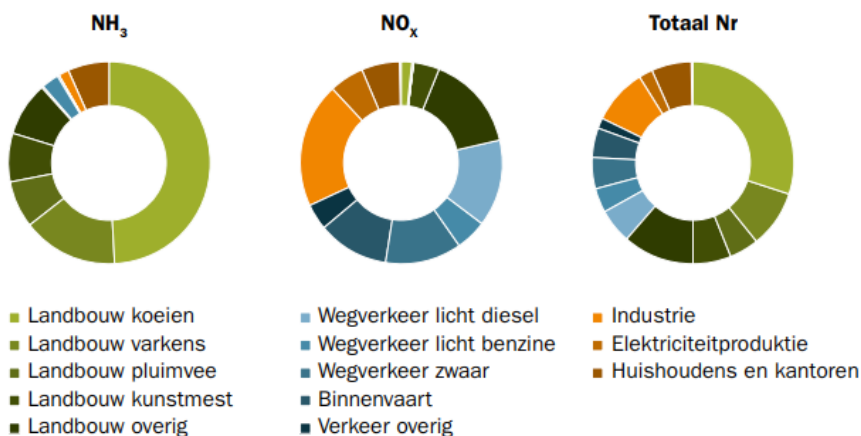
Het stikstofprobleem en de kansen

Wat is de stand van zaken?

In 2019 werd Nederland getraakteerd op een 'stikstofcrisis'. Ook in 2020 zullen de politiek en het bedrijfsleven voor een belangrijk deel worden gedomineerd door dit probleem. Iedereen heeft er namelijk mee te maken. Ook alle cumelaondernemers ervaren de gevolgen, vandaar ook dat de inzet van Cumela Nederland op dit dossier enorm groot is.

Stikstof komt op verschillende manieren en in twee vormen in het milieu terecht. Het komt in de lucht als ammoniak (NH₃) en als stikstofoxiden (NO_x), waarna het elders op de grond neerslaat. Dat noemen we stikstofdepositie. NH₃ komt voor het overgrote deel uit mestproductie (koeien 49 procent en varkens 15 procent) van de landbouw. NO_x wordt met name uitgestoten bij verbrandingsprocessen. De grootste bronnen zijn wegverkeer (31 procent), industrie (20 procent), landbouw (21 procent) en binnenvaart (11 procent). De totale uitstoot, reactief stikstof (Nr), laat zien dat de landbouw 61 procent voor zijn rekening neemt. Daarnaast dragen wegverkeer (15 procent), industrie (9 procent), niet-wegverkeer (6 procent) en huishoudens en kantoren (6 procent) ook substantieel bij. Stikstofemissie in de lucht houdt zich niet aan landsgrenzen. Door de overwegend westenwind waait er meer stikstof ons land uit dan dat er binnenkomt. Hoewel er de afgelopen decennia al enorm veel is gedaan om de stikstofemissie te laten dalen, komt er nog steeds te veel in ons milieu terecht. Daarom is het beleid erop gericht de totale stikstofemissie nog verder te laten dalen.

Figuur 1. Emissies ammoniak (NH₃), stikstofoxiden (NO_x) en totaal reactief stikstof (Nr)
Bron: TNO, oktober 2019, factsheet emissies en depositie van stikstof in Nederland

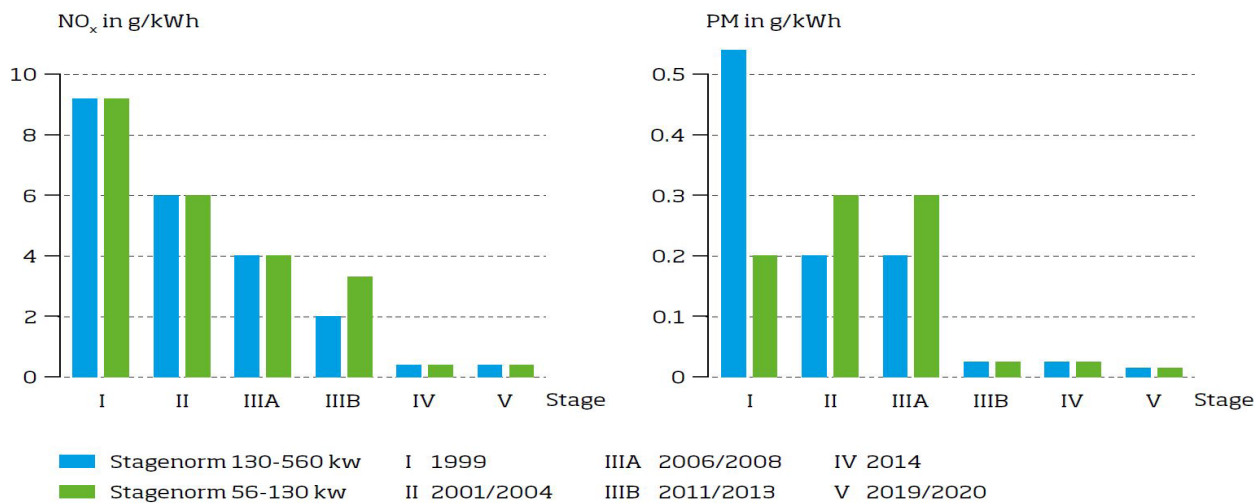

Figuur 1. Herkomst van de emissies van ammoniak (NH₃), stikstofoxiden (NO_x) en totaal reactief stikstof (Nr)¹ naar sector in 2017⁴.

Cumelasector

De cumelasector is uniek, omdat deze als enige dienstverlenend is aan landbouw én bouw. Daardoor raakt de stikstofcrisis onze sector van meerdere kanten.

- Hoewel cumelabedrijven niet de primaire producenten van mest zijn, vervoeren ze 80 procent van de mest en zijn ruim 500 van deze bedrijven betrokken bij mestopslag en/of -aanwending.
- Sommige politieke partijen willen in verband met het stikstofoverschot de veestapel verkleinen. Als daardoor het aantal veehouderijen daalt, kan dat ook gevolgen hebben voor de werkzaamheden van de cumelasector. Daarbij is het wel de vraag of het landbouwareaal daardoor sterk daalt en het agrarisch loonwerk evenredig afneemt.
- Veel cumelabedrijven hebben op hun bedrijfslocatie stikstof emitterende activiteiten, zoals transportbewegingen, compostering en groenverwerking of een houtkachel. Meestal zijn deze bedrijfsactiviteiten met beperkte milieu-impact te goeder trouw onder het zogenaamde Activiteitenbesluit gemeld, zonder dat het bevoegd gezag de ondernemer wees op de verplichting van een Natuurvergunning of PAS-melding. Daarmee zijn deze bedrijfsactiviteiten formeel illegaal en is het voortbestaan onzeker.
- Voor nieuwe bedrijfsactiviteiten die stikstof uitstoten, ook al is dat relatief weinig, is zodra er stikstof op een Natura 2000-gebied terecht kan komen een natuurvergunning nodig. Een bedrijf moet dan kunnen aantonen dat de stikstofemissie lager is dan op het moment waarop het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied werd aangewezen (1994 of 2004). Omdat er toen nog geen verplichting gold om de stikstofemissie bij te houden, is deze beleidsregel zeer moeilijk uitvoerbaar.
- Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State bleek de zogenaamde PAS-melding ongeoorloofd. Van maar liefst 18.000 bouwprojecten werd daardoor van de ene op de andere dag de vergunning ongeldig. Uitstoot bij de meeste

Figuur 2. Emissies stikstofoxide (NO_x) en fijnstof (PM) Europese stage-normen mobiele werktuigen
Bron: Natuur & Milieu, oktober 2018, factsheet milieu-impact mobiele werktuigen

bouwprojecten ontstaat voornamelijk bij de bouwfase door aan- en afvoer van bouwmaterialen en de uitstoot van de bouwmachines. Projecten kunnen alleen doorgang vinden als er maatregelen worden getroffen om binnen het project de stikstofemissie te laten dalen (intern salderen) of door emissierechten van een ander te kopen (extern salderen). Dit vereist een zorgvuldige en tijdrovende voorbereiding. Alleen de vergunningprocedure kan al tot twintig weken uitstel opleveren. De werkvoorraad van cumelabedrijven is hierdoor fors geslonken.

Deze vier punten zijn op hoofdlijnen overgenomen in de nieuwe beleidsregels, hoewel onder zeer strikte voorwaarden. Zorgelijk is nog wel dat door het kabinet wordt vastgehouden aan een regionale norm in plaats van een landelijke drempelwaarde. Dit maakt de sector helaas nog te afhankelijk van de provinciale politieke verhoudingen. Veel hangt af van de nadere concrete uitwerking van deze gemaakte afspraken. Ook in 2020 blijft Cumela zich daarom onafgebroken inzetten voor deze belangen.

Wat doen we eraan?

Cumela zit in het stikstofdossier dicht bij het vuur. We praten in de stikstof-taskforce en in het kernteam met de verantwoordelijke ambtenaren van de verschillende ministeries. We zitten aan tafel met andere branches, politieke partijen, provincies, ecologen, juristen en andere deskundigen en dat blijven we doen tot er een werkbare oplossing is waardoor de stikstofemissie zal dalen. Daarbij benadrukken we steeds dat dit een uitdaging is van landbouw en bouw samen. In de lobby heeft Cumela daarom steeds de volgende punten verdedigd en aangedragen:

- **Een werkbare drempelwaarde**
Momenteel staan zelfs projecten met zeer geringe stikstofemissie stil. Bedrijfsactiviteiten met geringe milieupact kunnen zo weer van start zonder vergunning.
- **Het ontkoppelen van dierrechten/CO₂-rechten van extern salderen**
Dat kan namelijk tot gevolg hebben dat andere sectoren met veel geld de landbouwsector 'leeg kopen'.
- **Innovatie stimuleren in plaats van saneren**
Door verkoop van stikstofrechten door innovaties (emissiereducerende maatregelen) mogelijk te maken, blijft ontwikkeling van de bedrijfstak mogelijk. Geld wordt daardoor besteed aan behoud in plaats van aan sanering van een sector.
- **Het behoud van latente (wel vergunde, maar nog niet benutte) ruimte**
Eenmaal vergunde ruimte moet namelijk rechtszekerheid bieden en niet plotseling worden ontnomen. Ook inzet en investeringen in natuurverantwoorde initiatieven worden dan beloond.

Kansen cumelasector

Ook cumelaondernemers kunnen een actieve bijdrage leveren aan het voorkomen van stikstofemissie. Dat geldt voor ammoniak (NH₃) én stikstofoxiden (NO_x). Als dienstverleners aan de agrarische sector zijn zij bij uitstek geschikt om met slimme technieken bij aanwending van organische mest en door middel van precisielandbouw onnodige stikstofemissie te voorkomen.

Ook het machinepark van de cumelaondernemer is een bron van NO_x-emissie. Door gebruik van start-stopsystemen, Stage IV- of Stage V-motoren en het gebruik van GTL of HVO in oudere motoren daalt de stikstofemissie zeer fors. Ook elektrificering gaat door de stikstofdiscussie een sterkere rol spelen.

In de lobby die wij uitvoeren, brengen we ook deze kansen bij de betrokken ministeries actief onder de aandacht. We zijn bereid onze verantwoording te nemen en leggen uit wat realistisch en haalbaar is en maken inzichtelijk wat het de sector kost, zodat we gefundeerd om financiële stimulering kunnen vragen indien nodig. Tegelijk kunnen we ook voor het herstel van robuuste natuur een belangrijke rol spelen. Cumelaondernemers zijn met hun machines en kennis van groen en grond bij uitstek de mensen die natuurbeheerorganisaties daarbij kunnen helpen. Daarom gaan we de komende tijd in gesprek met deze organisaties om te laten zien dat cumelabedrijven hen kunnen helpen bij het tot stand brengen van toekomstbestendige robuuste natuur.

TEKST: Nico Willemsen, beleidsmedewerker grondverzet en cultuurtechniek

FOTO: Cumela Communicatie

